

LEX SOCIETATIS VS. LEX FORI CONCURSUS V RAKÚSKOM MEDZINÁRODNOM PRÁVE SÚKROMNOM

DOMINIK KRÁLIK*

Abstract: *Lex societatis vs. Lex fori concursus in Austrian Private International Law*

From the point of view of the international law of companies, Austria is a traditional continental type of legal culture in which the principle of residence is applied as the decisive criterion for determining the applicable company law. For the law of companies, the provisions of § 10 of the Austrian Private International Law Act are, as regards scope, conceived in the same way as the Czech Section 30 of the Private International Law Act. However, the Austrian *lex societatis* faces a much greater number of interpretation problems than its Czech “counter-party”. This is due to the interference with European Union law, which enshrines for society’s very important freedom of establishment. It was on the basis of the freedom of establishment argumentation that the SDEU’s extensive case-law was modified, which the Austrian *lex societatis* largely modified on the basis of the seat.

Keywords: Austrian Private International Law; International Business Law; Corporate Law

Kľúčové slová: rakúske medzinárodné právo súkromné; medzinárodné obchodné právo; korporátne právo

DOI: 10.14712/23366478.2019.35

1. K AKTUÁLNOTI TÉMY A ŠTRUKTÚRE PRÍSPEVKU¹

V európskom jednotnom trhu s dvadsiatimi ôsmimi právnymi poriadkami by mali zaujímať témy medzinárodného práva súkromného významné miesto v právnej vede. Ďalší dôvod perspektívnosti otázok medzinárodného práva súkromného je daný neustálymi politickými procesmi, ktoré majú za dôsledok rozširovanie či zužovanie medzinárodnej či európskej spolupráce, čo má vo výsledku priame či nepriame dopady do sféry medzinárodného práva súkromného.² Niektoré otázky medzinárodného práva súkromného sa darí, aspoň na úrovni Európskej únie, harmonizovať. Príkladom

* Autor je interným doktorandom na Katedre obchodného práva Právnickej fakulty Univerzity Karlovy.

¹ Tento výstup vznikol s finančnou podporou a v rámci projektu „Právni regulace transnacionálních podnikatelských seskupení“, GA UK č. 74218, riešeného v rokoch 2018–2019 na Právnickej fakulte Univerzity Karlovej z prostriedkov Grantovej agentúry UK.

² Aktuálne nie je snáď významnejším dopadom politického rozhodnutia na medzinárodné právo súkromné, než je odchod Spojeného kráľovstva z Európskej únie.

je jednotná kolízna úprava zmluvných a mimozmluvných záväzkov či kolízna úprava dedičstva.³ Hospodársky významné otázky medzinárodného práva spoločností sa však harmonizovať darí len čiastočne, dovoľím si tvrdiť, že v niektorých dôležitých otázkach ako napríklad riešenie cezhraničnej podnikateľskej činnosti, sa prijať harmonizovanú kolíznu úpravu nedarí.⁴

Z ekonomického hľadiska predstavuje podnikanie v niektorom z členských štátov Európskej únie tú výhodu, že je v rámci celej Európskej únie vytvorený jednotný trh. Tento jednotný trh je však rozdelený do 28 jurisdikcií, ktoré by však nemali predstavovať významné prekážky podnikania v inom členskom štáte. Či je tomu skutočne tak, sa presvedčíme na nasledujúcich riadkoch, a to na príklade rakúskej právnej úpravy.

Všeobecne je možné povedať, že príspevok bude venovaný otázkam rakúskeho medzinárodného práva spoločností. Z historického hľadiska, kedy sme tvorili s Rakúskom jedno „súštie“ by bolo možné očakávať, že rakúska a česká právna úprava medzinárodného práva spoločností bude obdobná. Predpoklad podobnosti rakúskeho a českého medzinárodného práva spoločností zväčšuje skutočnosť, že tieto oblasti sú z časti predmetom unifikácie a harmonizácie na európskej úrovni.

Autor sa bude v tomto príspevku tento predpoklad vyvrátiť. Hlavnou hypotézou tohto článku preto je, že rakúske medzinárodného právo spoločností sa od toho českého zásadne líši.

K naplneniu tejto hypotézy, aj vzhľadom na obmedzený rozsah príspevku, bude uskutočnená analýza základných inštitútov medzinárodného práva spoločností, a to hraničných určovateľov. Úvodná časť príspevku bude venovaná predstaveniu *lex societatis* v rakúskom medzinárodnom práve súkromnom. Druhá časť príspevku najprv predstaví *lex fori concursus* a následne sa zameria na možný stret *lex societatis* a *lex concursus*. Veľmi špecifický charakter má pritom otázka stretu týchto dvoch hraničných určovateľov v prípade medzinárodného koncernu, kde sa autor obmedzí na nestiesnenie hlavných myšlienok.

2. RAKÚSKE MEDZINÁRODNÉ PRÁVO SPOLOČNOSTÍ

2.1 RAKÚSKE POJATIE *LEX SOCIETATIS*

Rakúske medzinárodné právo spoločností sa ohraničuje na úpravu osobného štatútu právnickej osoby. Z doktríny sa udáva, že osobný štatút spoločnosti môže byť vymedzený ako právny poriadok, rozhodný pre posúdenie právnych otázok, spojených s právnickou osobou, tj. právny poriadok, ktorým sa riadi vznik spoločnosti, jej právna povaha, právna spôsobilosť spoločnosti vrátane oprávnení konať za spoločnosť,

³ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 593/2008 zo 17. júna 2008 o rozhodnom práve pre zmluvné záväzky (Rím I), nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 864/2007 z 11. júla 2007 o rozhodnom práve pre mimozmluvné záväzky (RÍM II) a Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 650/2012 zo 4. júla 2012 o právomoci, rozhodnom práve, uznávaní a výkone rozhodnutí a prijatí a výkone verejných listín v dedičských veciach a o zavedení európskeho osvedčenia o dedičstve.

⁴ Tu sa majú na mysli hlavne otázky tzv. medzinárodného koncernového práva.

jej vnútorné vzťahy, niektoré vonkajšie vzťahy, zmena a spravidla aj zánik spoločnosti, prípadne niektoré ďalšie otázky.⁵

Osobný štatút právnickej osoby a obdobných zoskupení zakotvený v § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom (ďalej len ako „IPRG“)⁶ rozhoduje o všetkých súkromnoprávných otázkach právnickej osoby (spoločenský štatút). Z tohto ustanovenia vyplývajú, že rakúske medzinárodné právo spoločnosti je založené na princípu sídla. Osobný štatút právnickej osoby, teda jej *lex societatis*, je právo skutočného sídla hlavnej správy (nemusí byť nutne štatutárne sídlo) právneho subjektu, a to pri zohľadnení prípadného spätného či ďalšieho odkazu (§ 5 IPRG). Nezávisle na alokácii pravidelných schôdzok hlavných zhromaždení, je za sídlo hlavnej správy považované miesto skutočného výkonu obchodného vedenia.⁷ Týmto ustanovením sa rakúske právo spoločností radí medzi tradičné prístupy v kontinentálnej Európe, napríklad spolu s Nemeckom či Talianskom, keď aplikuje princíp sídla, konkrétne princíp sídla správy spoločnosti.

Rakúsky *lex societatis* je tak určený miestom, kde sa sústreďuje určitým spôsobom upresnená faktická činnosť spoločnosti.⁸ Jedná sa o miesto na ktorom sa rozhoduje o zásadných rozhodnutiach spoločnosti v rámci obchodného vedenia a kde sa vykonáva správa spoločnosti. Skutočné sídlo ústrednej, teda hlavnej správy spoločnosti je miesto, na ktorom výkonný orgán uvádza zásadné pokyny politiky spoločnosti do denného chodu.⁹ To platí aj pre právnické osoby medzinárodných koncernov, rovnako ako pre dcérske spoločnosti s právnou osobnosťou.

Podľa § 1 ods. 1 IPRG, ak nie je možné zistiť skutočné sídlo, napríklad z dôvodu neexistencie vnútornej štruktúry spoločnosti, aplikuje sa zásada najužšieho spojenia. Pod pojmom právnická osoba alebo iné zoskupenie osôb či majetku, ktoré môžu byť nositeľmi práv a povinností, sa rozumejú všetky druhy obchodných spoločností, a to bez ohľadu na to, či disponujú právnou osobnosťou (v slovenskej terminológii odpovedá tento pojem právnej subjektivite) alebo nie. Rovnako osobné spoločnosti alebo majetkové zoskupenia s vlastnou právnou osobnosťou, ako spolky či nadácie, či ranné štádiá vzniku spoločnosti a nakoniec aj tieňové spoločnosti (*Scheingesellschaften*).¹⁰

⁵ PAUKNEROVÁ, M. *Společnosti v mezinárodním právu soukromém*. Praha: Karolinum, 1998, s. 28.

⁶ Spolkový zákon zo dňa 15. júna 1978 o medzinárodnom práve súkromnom (IPR-Gesetz), číslo 304/1978 rakúskej Zbierky zákonov.

⁷ Rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu zo dňa 28. augusta 1997 pod spisovou značkou 3 Ob 93/97s, dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_19970828_OGH0002_0030OB00093_97S0000_000 [14. 1. 2019].

⁸ PAUKNEROVÁ, M. op. cit. sub 5, s. 81.

⁹ Ide o takzvanú Sandrockovu formulu, viz SANDROCK, O. Die Konkretisierung der Überlagerungstheorie in einigen zentralen Einzelfragen. In: SANDROCK, O. (Hrsg.). *Festschrift für Günther Beitzke*. Berlin, New York, 1979, s. 669 a 683.

¹⁰ VERSCHRAEGEN, B. *Internationales Privatrecht*. Wien: Manz, 2012, s. 188. S odkazom na rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 9 ObA 45/87, rozhodnutie rakúskeho súdu pod spisovou značkou 3 Ob 2029/96 w, rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 9 ObA 45/87, rozhodnutie rakúskeho najvyššieho súdu pod spisovou značkou 6 Ob 83/67, Rozhodnutie so spisovou značkou 1 Ob 537/89 či 2 Ob 238/07 z a rozhodnutia rakúskych súdov pod spisovou značkou 1 Ob 120/00 d, 3 Ob 2029/96 w.

Podľa teórie sídla je pre osobný štatút právnickej osoby rozhodné právo štátu, v ktorom má právnická osoba skutočné správne sídlo. Ak premiestni svoje skutočné sídlo do zahraničia, tento osobný štatút sa zákonite musí zmeniť. Teória sídla má tie výhody, že zohľadňuje miesto skutočnej činnosti právnickej osoby, a tým môže zadosťučiniť ochrane veriteľov, spoločníkov a vôbec hladkosti priebehu transakcií.

Z teórie sídla vypláva, že právnická osoba, ktorá premiestni ústrednú správu zo štátu, kde bola založená, do iného štátu, bude pravdepodobne konfrontovaná so stratou právnej osobnosti, bude musieť byť nanovo založená a zároveň sa bude musieť podriadiť novým, niekedy veľmi prísny, pravidlám pre zloženie kapitálu, zachovanie kapitálu, stanovy či pravidlám pre spoluúčasť zamestnancov na rozhodovaní spoločnosti.¹¹

Naopak štáty ako napríklad Švajčiarsko, Holandsko, Írsko či Česká republika pre určenie osobného štatútu spoločnosti používajú inkorporačný princíp. Podľa inkorporačnej zásady je osobným štatútom právnickej osoby právny poriadok, podľa ktorého právnická osoba vznikla. Vychádza sa z toho, že tento právny poriadok priznáva určitému organizovanému útvaru právnu osobnosť a uznáva ju za právnickú osobu. Tento právny poriadok je možné v praxi zistiť obvykle podľa toho, v ktorom štáte je právnická osoba zapísaná do verejných kníh, registrov a podobne. Tento zápis má obvykle konštitutívny účinok a je podmienkou vzniku spoločnosti.¹² Hovorí sa aj o tzv. štatutárnom sídle právnickej osoby, ktoré odpovedá zapísanému sídlu v spoločenskej zmluve či stanovách právnickej osoby.

V českom medzinárodnom práve spoločností je osobný štatút upravený v ustanovení § 30 zákona o medzinárodnom práve súkromnom,¹³ pričom definíciu sídla nájdeme v českom občianskom zákonníku.¹⁴ Napriek tomu, že oba tieto zákony sú účinné od 1. januára 2014, ku skutočnej revolúcii prijatím týchto aktov nedošlo. Aj pred rokom 2014 sa aplikoval inkorporačný princíp.¹⁵ Dnes to vyplýva z § 136 a § 137 občianskeho zákonníku, ktorý používa pojmu „zapísané sídlo“. Zapísané sídlo v registri odpovedá teda formálnemu pojatiu sídla. Skutočné sídlo môže byť pritom kdekoľvek, nemusí vôbec korešpondovať s tým, čo je zapísané v obchodnom registri.¹⁶ Formálne sídlo je preto určujúcim hraničným určovateľom pre určenie *lex societatis* spoločnosti podľa českého medzinárodného práva spoločností.

Napriek tomu, že sa v českom práve uplatňuje princíp formálneho sídla, úplne bez významu nezostáva ani princíp materiálneho sídla. Podľa § 137 občianskeho zákonníku platí, že sa každý môže dovoliť skutočného sídla právnickej osoby a taktiež platí, že proti tomu, kto sa dovoľá sídla zapísaného vo verejnom registri, nemôže právnická osoba namietat, že má skutočné sídlo na inom mieste.

¹¹ Tamtéž, s. 185.

¹² PFEIFFER, M. In: KUČERA, Z. – PAUKNEROVÁ, M. – RŮŽIČKA, K. *Mezinárodní právo soukromé*. Praha: Aleš Čeněk, 2015, s. 251–252.

¹³ Zákon č. 91/2012 Sb., o medzinárodním právu soukromém.

¹⁴ Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník.

¹⁵ PAUKNEROVÁ, M. – BRODEC, J. In: GERNER-BEUERLE, C. – MUCCIARELLI, F. – SCHUSTER, E. – SIEMS, M. *The Private International Law of Companies in Europe*. München: C. H. Beck, 2019, s. 308.

¹⁶ Tamtéž, s. 309.

Nezávisle na skutočnej právnej osobnosti podľa rakúskeho materiálneho práva sa § 10 *IPRG* vzťahuje okrem právnických osôb aj na ostatné majetkové súbory, ktoré môžu byť nositeľmi práv a povinností. Tak sa toto ustanovenie vzťahuje na osobné aj kapitálové spoločnosti (OG, KG, AG, GmbH, spolky, ústavy, spoločnosti občianskeho práva, nadácie a fondy). Tak sem spadajú aj začiatkové štádiá vzniku spoločnosti a taktiež tieňové spoločnosti. Svojprávnosť a postavenie majetkovej podstaty patria medzi sporné otázky. Pre tieto otázky by sa mali použiť zvláštne hraničné kritériá, napr. nariadenie o dedičstve, nariadenia o insolvencii, Brusel I *bis*.¹⁷ Pobočky podliehajú svojmu vlastnému právnemu poriadku, a to podľa ich hypotetického *lex societatis*. Iný *lex societatis* bude mať právnická osoba, ktorej táto pobočka patrí. V medzinárodných koncernoch má veľký význam *lex societatis* dcérskej spoločnosti.

Podľa ustanovenia § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom osobný štatút zahrňuje úpravu právnej osobnosti, svojprávnosti a procesnej spôsobilosti. Podľa *lex societatis* sa určuje vznik, existencia a zánik spoločnosti. Ďalej *lex societatis* upravuje aj vnútornú a vonkajšiu organizáciu, práva a povinnosti spoločníkov, prevod spoločenských práv, otázky spoločenskej zmluvy a stanov (napríklad o navýšení kapitálu), usporiadanie majetku a otázky zodpovednosti, obzvlášť *piercing the corporate veil*,¹⁸ orgány a ich právne postavenie vo vnútorných a vonkajších vzťahoch, zodpovednosť členov výkonných orgánov, oprávnenie zastupovať, zmenu formy spoločnosti, premenu splynutím a rozdelenie spoločnosti. Rovnako otázky právneho nástupníctva, vrátane prípadnej neplatnosti tohto prechodu sa posudzujú podľa *lex societatis*.¹⁹ Pod vnútornou organizáciou sa rozumie postavenie orgánov vo vnútorných a vonkajších vzťahoch, obzvlášť menovanie členov týchto orgánov, ich kompetencie a oprávnenie zastupovať spoločnosť,²⁰ otázky zmeny spoločenskej zmluvy, zmeny kapitálu (peňažné a nepeňažné vklady, ručenie).²¹

Jedným z dôvodov zakladania kapitálových spoločností je vytvorenie takzvaného „firemného závoja“, ktorý oddeľuje majetok spoločníkov od majetku spoločnosti. Spoločníci tak môžu prostredníctvom svojej účasti v kapitálovej spoločnosti organizovať podnikateľskú činnosť, s ktorou je pojmovo spojené podnikateľské riziko. Toto riziko nesie samotná spoločnosť a spoločníci ručia za prípadné záväzky spoločnosti len do výšky nesplatených vkladov. Splatením ich vkladu sa od záväzkov spoločnosti dištancujú. Aby však nedochádzalo k zneužívaniu tohoto „schovania sa za firemný závoj“

¹⁷ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 1215/2012 zo dňa 12. decembra 2012, o príslušnosti a uznávaní a výkonu súdnych rozhodnutí v občianskych a obchodných veciach.

¹⁸ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 6 Ob 226/09t, dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20100415_OGH0002_0060OB00226_09T0000_000 [14. 1. 2019].

¹⁹ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 11. augusta 2015, 4 Ob 30/15p. Dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20150811_OGH0002_0040OB00030_15P0000_000 [14. 1. 2019].

²⁰ Rozhodnutia rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 14. júla 1993, 8 Ob 634/92, 23. marca 2007, 2 Ob 170/06y, 15. septembra 2010, 2 Ob 238/09b, OGH 11. októbra 1995, 3 Ob 64/95. Všetky dostupné na: <https://www.ris.bka.gv.at/default.aspx> [14. 1. 2019].

²¹ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 25. marca 2014, 9 Ob 68/13k.

k tomu, že spoločníci svojou nezodpovednosťou privedú spoločnosť do insolvenčie na úkor veriteľov, existuje inštitút nazvaný ako „*piercing the corporate veil*“ (ďalej len ako „*piercing*“), jedná sa o tzv. „prelomenie majetkovej samostatnosti právnickej osoby“. Vo výnimočných prípadoch tento inštitút umožňuje veriteľom sa obrátiť nie na spoločnosť, ale priamo na jej spoločníkov, poprípade manažérov a spraviť ich osobne zodpovednými za záväzky spoločnosti.²²

V rakúskom práve spoločností sa *piercing* posudzuje podľa *lex societatis*, spadá tak pod osobný štatút spoločnosti. Podľa rakúskeho Najvyššieho súdu však k tomu musí byť splnená podmienka spočívajúca v tom, že možnosť ručenia a jeho rozsah vyplýva z formy spoločnosti, a nie napríklad zo zmluvy.²³

Čo sa týka právnej úpravy firmy a názvu, tiež sa použije *lex societatis*.²⁴

Rakúsky súd posudzoval rovnako prípad prevodu rakúskej spoločnosti s ručením obmedzeným na nemeckého jediného spoločníka, a posúdil, že rozhodným právom pre túto premenu bude rakúske právo.²⁵ Rakúsky Najvyšší súd konštatoval, že premena prevzatím spoločnosti nezasahuje do organizačnej štruktúry hlavnej spoločnosti. Premena prevzatím uskutočňuje organizačný akt zanikajúcej spoločnosti. Nemecká spoločnosť premenou prevzatím získala nový majetok, v zásade sa jej to však organizačne nedotklo. Zasiahnutá bola viac rakúska spoločnosť, ktorá týmto aktom zanikla, a preto sa použilo právo rakúske. Z rovnakej myšlienky vychádza smernica Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) 2017/1132 zo dňa 14. júna 2017 o niektorých aspektoch práva obchodných spoločností, ktorý upravuje cezhraničné premeny v článku 118 a nasledujúcich.²⁶

Ako krátky exkurz je možné dodať, že osobný štatút spoločnosti má význam aj v kolíznej úprave povinnosti vedenia účtovníctva zahraničnej spoločnosti, ktorá bola založená v Európskej únii alebo Európskom. Hospodárskom priestore, ale ústrednú správu má v Rakúsku. Toto je významné najmä z daňového hľadiska. Napríklad britská spoločnosť vo forme právnickej osoby Ltd. (Limited) má spoločenský štatút britské právo, ktoré bude zároveň aj účtovným štatútom. Anglické predpisy sa však v mnohom líšia od tých rakúskych, preto musí dochádzať k prispôbeniu vedenia účtovníctva pre rakúske daňové účely. Tak dochádza k stretávaniu zakladajúceho štatútu s účtovným štatútom. Európske právo následne túto úpravu harmonizovalo, a určilo ako rozhodujúci štatút právo štátu, kde bola spoločnosť založená.

²² LOKAJÍČEK. J. Doktrína Piercing the Corporate Veil neboli prolomení majetkové samostatnosti právnické osoby a její možnosti v českém obchodním právu. *Právní rozhledy*. Praha: C. H. Beck, 2011, č. 12, s. 425 a násl.

²³ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 7. novembra 1985, číslo 7 Ob 610/85. Dostupné na: https://rdb.manz.at/document/ris.just.JJT_19851107_OGH0002_0070OB00610_8500000_000 [20. 1. 2019].

²⁴ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 9. augusta 2011, 17 Ob 6/11y, dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20110809_OGH0002_0170OB00006_11Y0000_000 [14. 1. 2019].

²⁵ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 6 Ob 283/02i. Rozhodnutie je dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20030320_OGH0002_0060OB00283_02I0000_000 [12. 1. 2019].

²⁶ V súčasnosti je už uverejnený návrh smernice, ktorý by mal túto smernicu novelizovať, jedná sa o návrh smernice Európskeho parlamentu a Rady, ktorou sa mení smernica (EÚ) 2017/1132, pokiaľ ide o cezhraničné premeny, fúze a rozdelenia COM/2018/241 final – 2018/0114 (COD).

2.3 LIMITY *LEX SOCIETATIS*

Rozsah spoločenského štatútu sa taktiež nepriamo udáva z článku 1 ods. 2 písm. f) nariadenia Rím I a článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia Rím II. Podľa týchto článkov sa tieto nariadenia nepoužijú na otázky týkajúce sa spoločností, právo spoločovaci a otázky týkajúce sa právnických osôb, ako je vznik spoločnosti, právna osobnosť a svojprávnosť, vnútorné stanovy a zánik spoločnosti, ďalej osobné ručenie spoločníkov a orgánov za záväzky spoločnosti, spolku alebo inej právnickej osoby. Tieto otázky spadajú pod spoločenských štatút. Tak napríklad otázka, či faktickému konateľovi náleží právo zastupovať spoločnosť, sa posudzuje podľa rozhodného osobného štatútu.²⁷

Od osobného štatútu je nutné odlišovať deliktný štatút. Deliktná zodpovednosť právnickej osoby je kvôli úzkej súvislosti s právom na náhradu škody posudzované podľa deliktného štatútu, konkrétne podľa čl. 15 písm. a) nariadenia Rím II. To bude spravídla právo sídla, pretože škodný následok bude väčšinou nastávať v mieste, kde vykonáva spoločnosť svoje aktivity. Pre firemné právo spoločnosti je ale už rozhodný osobný štatút spoločnosti. Zaujímavá je aj úprava prevodu podielu v spoločnosti. Pokiaľ sa jedná o úkon dispozičný, použije sa osobný štatút spoločnosti. Ak pôjde o úkon zaväzujúci, aplikuje sa *lex causae*, konkrétne nariadenia Rím I.

Pre otázky insolvenčného konania, napríklad žaloby veriteľov na neplatnosť právnych jednaní, súkromnoprávna zodpovednosť členov výkonného orgánu a spoločníkov za znižovanie insolvenčnej podstaty a prietahy v insolvenčnom konaní sa použije *lex concursus*.²⁸

2.4 MODIFIKÁCIA RAKÚSKEHO *LEX SOCIETATIS*

Ustanovenie § 10 *IPRG* však platí v úplnosti len vo vzťahu k tretím štátom. Vo vzťahu k členským štátom Európskej únie je v tomto ustanovení zakotvený princíp sídla modifikovaný základnými slobodami Európskej únie. To neplatí pre vzťahy s americkým prvkom, kedy sa prednostne aplikuje medzinárodná dvojstranná zmluva medzi Rakúskou spolkovou republikou a Spojenými štátmi.

V prípade, že spoločnosť registrovaná v Rakúsku má svoje hlavné sídlo správy v treťom štáte,²⁹ otázka jej právnej osobnosti je závislá od toho, či daný tretí štát aplikuje zásadu sídla alebo inkorporácie. V prvom prípade dochádza k zmene osobného štatútu. Právna osobnosť môže byť ohrozená ustanoveniami tretieho štátu. V opačnom prípade, dochádza k použitiu spätnému odkazu a k zmene štatútu nedochádza. Aplikuje sa rakúske korporáčne právo.

Ak cudzia spoločnosť, ktorá je registrovaná v treťom štáte, premiestni sídlo svojej hlavnej správy do Rakúska, opäť sa aplikuje rakúske právo. Jedným z možných riešení by v takejto situácii bolo, že by sa vybrala najbližšia forma rakúskej obchodnej spoločnosti, čo plynie požiadavku *numerus clausus* foriem rakúskych obchodných spoločnos-

²⁷ Ustanovenie § 10 a 12 *IPRG*, rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 2 Ob 238/09 b.

²⁸ EIDENMÜLLER. H. Gesellschaftsstatut und Insolvenzstatut. *Rabels Zeitschrift (RabelsZ)*, 2006, vol. 70, s. 474, 493. Alebo: ADENSAMER. N. *Ein neues Kollisionsrecht für Gesellschaften*. Viena: Linde Verlag Ges.m.b.H., 2006, s. 201 a násl.

²⁹ Zaujímavosťou je, že sa na švajčiarske spoločnosti uplatní § 10 *IPRG* tak, ako na ostatné tretie štáty.

tí. Kvôli nutnosti registrácie však taká subsumpcia nie je možná, a táto spoločnosť nemá právnu osobnosť, resp. musí byť znovu založená.

Z kolízneho hľadiska síce nehrá zmena zapísaného sídla žiadnu úlohu, podľa väčšinového názoru, sa však musí u rakúskej spoločnosti zhodovať so skutočným sídlom hlavnej správy.³⁰

Ako inkorporačný princíp, tak aj teória sídla majú svoje výhody a nevýhody. Inkorporačný princíp dozaista lepšie odráža vôľu zakladateľov a taktiež podporuje princíp istoty. Na druhej strane so sebou prináša možnosť zvoliť si akýkoľvek právny poriadok zväčšenie manipulačného priestoru, a to v neprospech veriteľov, zamestnancov, budúcich akcionárov v mieste skutočného pôsobenia spoločnosti. Teória sídla tento manipulačný priestor razantne znižuje. Teória sídla však zabráňuje premiestneniu sídla do iného štátu či zapísanie zahraničnej pobočky do obchodného registru. Tak mnohé spoločnosti po premiestnení sídla stratia svoju právnu osobnosť a procesnú spôsobilosť.

Práve toto neuznávanie cudzích spoločností v Rakúsku bolo posudzované Súdny dvorom Európskej únie (ďalej len ako SDEÚ),³¹ a to vo vzťahu k slobode usadzovania. Táto judikatúra značne zmenila výklad § 10 *IPRG*. V zásade dnes platí, že prinajmenšom otázky právnej osobnosti a svojprávnosti sa posúdia podľa práva členského štátu, podľa ktorého spoločnosť vznikla. Je tomu tak, z niekoľkých dôvodov.

Sloboda usadzovania zakazuje obmedzenia usadzovania spoločností (primárna sloboda usadzovania), ako aj obmedzenia v zakladaní agentúr, pobočiek či dcérskych spoločností (sekundárna sloboda usadzovania). Všetky spoločnosti založené podľa práva jedného z členských štátov, ktoré majú zapísané sídlo, ústrednú správu alebo sú usadené v rámci Európskej únie, sa môžu na túto slobodu odvolať. Sloboda usadzovania sa vzťahuje aj na Európsky hospodársky priestor, teda na Island, Lichtenštajnsko a Nórsko.

V prípadoch, keď dochádza k právnemu nástupníctvu na základe premeny, vyvstáva otázka ako tento prípad kvalifikovať. Všetko nasvedčuje tomu, že sa aplikuje spoločenský štatút. Pobočky sa riadia vlastným osobným štatútom. V rámci Európskej únie a Európskeho hospodárskeho priestoru je inkorporačný štatút rozhodný pre posúdenie otázky právnej osobnosti pobočky. V prípade absencie právnej osobnosti u pobočky je rozhodným štatútom právo právnickej osoby alebo právneho útvaru, ktorému patria.³²

Ako sme si ukázali, je nutné rozlišovať právnické osoby z členských štátov a tie, ktoré sú z tretích štátov, a to práve z pohľadu aplikácie európskeho práva. Spoločnosť založená podľa práva niektorého z členských štátov existuje podľa tohto práva, teda podľa práva, ktoré je rozhodné pre jej založenie.³³ Tento štát si sám stanoví podmienky pre založenie spoločnosti a taktiež si sám stanoví podmienky, za ktorých spoločnosť ostane spoločnosťou pod „patronátom“ tohto práva.³⁴ Tým pádom ostáva

³⁰ KALLS, S. – NOVOTNY, CH. – CHAUER, M. *Österreichisches Gesellschaftsrecht*. Wien: Manz, 2008. Rz 3/34. A ďalej: MITTERECKER, J. *Grenzüberschreitende Sitzverlegungen*. Wien: Verlag Österreich, 2015, s. 88 a násl.

³¹ Rozhodnutia SDEÚ Daily Mail, Centros, Überseering, Inspire Art, SEVIC Systems AG, Cartesio, Vale Epitesi Kft (spisové značky budú uvedené pri bližšom pojednaní o týchto rozhodnutiach).

³² Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou 8 Ob 221/74.

³³ Tzv. teória založenia spoločnosti. Rozhodnutie SDEÚ C-81/87 vo veci Daily Mail.

³⁴ Rozhodnutie SDEÚ C-210/06 vo veci Cartesio.

na štátoch, či ponechajú spoločnosti právnu osobnosť v prípade prenesenie sídla do zahraničia, alebo nie.^{35,36}

2.5 EUROKONFORMNÝ VÝKLAD *LEX SOCIETATIS*

V rozhodnutí *Centros*³⁷ SDEÚ považoval za porušenie sekundárnej slobody usadzovania prípad, kedy došlo k odmietnutiu zapísania pobočky v jednom štáte, pričom spoločnosť bola zapísaná v inom štáte. Toto rozhodnutie potvrdil Súdny dvor aj v prípade *Inspire Art*.³⁸

Tak *Überseering*, ako aj *Inspire Art* boli spoločnosti, ktorých reálne sídlo sa nezhodovalo so sídlom zapísaným (štatutárnym). Ich štatutárne sídlo bolo v inom členskom štáte, než ich reálne sídlo. Presadenie inkorporačného princípu spočívalo v skutočnosti, že SDEÚ judikoval, že prijímajúci členský štát, tj. členský štát kde mala spoločnosť svoje reálne sídlo, je povinný uznať právnu osobnosť tejto spoločnosti, ktorá ale plynie z právneho poriadku iného členského štátu, v ktorom je spoločnosť zapísaná. V druhom prípade SDEÚ nad to zakázal ukladať štátu, kde má spoločnosť reálne sídlo, takejto spoločnosti povinnosti nad rámec tých, ktoré od nej požadovalo právo štátu, kde je spoločnosť zapísaná. Premiestnenie skutočného sídla predstavuje realizáciu primárnej slobody usadzovania a preto je možné konštatovať, že využitie výhodnejších podmienok založenia spoločnosti v zahraničí nepredstavuje porušenie európskeho práva.

Z rozhodnutí *Centros*, *Inspire Art* a *Überseering*³⁹ vyplýva „princíp uznania spoločnosti“, ktorý má prednosť pred § 10 *IPRG*.⁴⁰ V tejto oblasti sa tak presadí inkorporačný princíp. Podľa rakúskeho Najvyššieho súdu ale nie je nutný celkový odklon princípu sídla zakotveného v § 10 a§ 12 *IPRG*,⁴¹ nakoľko aj v prípade uplatnenia slobody usadzovania je možné aplikovať kogentné ustanovenia rakúskeho práva, ako práva prijímajúceho štátu, ak sú dané nevyhnutné dôvody všeobecného záujmu. Materiálne normy štáty určeného podľa § 10 sa môžu ďalej aplikovať, ak to nijak nebráni slobode usadzovania, teda neupiera sa právna osobnosť spoločnosti, či sa neobmedzuje jej činnosť.

Britská „*Limited*“ sa tak v Rakúsku uzná za spoločnosť s právnu osobnosťou a rovnako procesnou spôsobilosťou. Z judikatúry sa neudáva, aký je presne *lex societatis* takejto osoby. Ako sa posúdi napríklad *piercing the corporate veil*? Vzhľadom na tesné prepojenie ručenia spoločníkov s požiadavkami na založenie spoločnosti, priklonil sa

³⁵ Tamtéž.

³⁶ Toto tvrdenie rozhodnutie *Daily Mail* v zásade potvrdilo, korigovanie prišlo s rozhodnutím SDEÚ C-371/10 vo veci *National Grid Indus*. Rozhodnutím *Cartesio* sa situácia ustálila tak, že spoločnosti pri prenesení sídla musí byť umožnená cezhraničná premena so zachovaním identity spoločnosti.

³⁷ Rozhodnutie SDEÚ C-212/97 vo veci *Centros*.

³⁸ Rozhodnutie SDEÚ C-167/01 vo veci *Inspire Art*.

³⁹ Rozhodnutie SDEÚ C-208/00 vo veci *Überseering*.

⁴⁰ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 29. apríla 2004 pod spisovou značkou 6 Ob 44/04w dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20040429_OGH0002_0060OB00044_04W0000_000 [14. 1. 2019].

⁴¹ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 16. marca 2011 pod spisovou značkou 6 Ob 67/10m, dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JJT_20110316_OGH0002_0060OB00067_10M0000_000 [14. 1. 2019].

rakúsky Najvyšší súd k názoru, že by to malo byť posúdené podľa britského práva. To odpovedá dnes už ustálenej judikatúre tohto súdu.⁴²

Sloboda usadzovania sa uplatní v súlade s rozhodnutím SEVIC Systems⁴³ aj v prípade cezhraničných splynutí spoločností. Odmietnutie zápisu nástupnickej spoločnosti je tak značne obmedzené. Od roku 2007 je táto matéria upravená smernicou o cezhraničných fúziách spoločností. V rozhodnutí Vale Epitesi Kft⁴⁴ SDEÚ ale vyslovil, že ak národné právo vôbec neupravuje možnosť cezhraničnej premeny, tak to nie je v rozpore s európskym právom. Hlavné pravidlo tohoto rozhodnutia by sa však dalo formulovať tak, že právna úprava premien spoločností nesmie byť k európskym spoločnostiam diskriminačná a v rozpore so slobodou usadzovania. Tieto dva rozhodnutia však nemajú priamy vplyv na § 10 IPRG. Platí tak, že vždy keď má dôjsť k premene zahraničnej spoločnosti na rakúsku, musí dôjsť k splneniu požiadaviek rakúskeho korporáčného práva na tú ktorú konkrétnu spoločnosť, a to ešte pred zápisom spoločnosti do obchodného registru.⁴⁵ Potrebná je aj zmena skutočného správneho sídla, nielen sídla zapísaného.

Princípy európskeho práva týkajúce sa uznania spoločnosti a inkorporačný princíp vedú spoločne k tomu, že sa spoločnosti zakladajú v štáte, ktorý má výhodnú hmotno-právnu úpravu korporáčného práva a zároveň si toto právo skrz inkorporačný princíp vezmú so sebou do štátu, kde vykonávajú svoju činnosť. Ako reakcia na túto skutočnosť vznikla v Rakúsku spoločnosť s ručením obmedzeným s nižším štartovacím kapitálom (tzv. „*GmbH Light*“).

Ako reakcia na judikatúru SDEÚ sa v Nemecku už vyše jedno desaťročie uvažuje o zakotvení jednotného naviazania základných pravidiel judikovaných SDEÚ na teóriu sídla (teoreticky v kombinácii s imperatívnymi normami). Cieľom je priniesť žiadanú právnu istotu a prehľadnosť do právnych pomerov. V roku 2008 nemecké ministerstvo spravodlivosti vypracovalo legislatívne návrhy riešenia najzásadnejších problémov, na ktoré príspevok poukazuje, žiaduce by však bolo, aby odpovedajúcu právnu úpravu vypracovala Európska komisia.

Právo Európskej únie, a z neho prameniace zásady a slobody ako napríklad zásada zákazu diskriminácie či sloboda usadzovania (články 49 a 54 Zmluvy o fungovaní Európskej únie), vrátane judikatúry SDEÚ, tak majú veľký vplyv na vývoj rakúskeho medzinárodného práva spoločností a rovnako aj rakúskeho obchodného práva.

Na základe predostretej analýzy je možné konštatovať dva hlavné poznatky. Za prvé, musí byť rozlíšované medzi vecami vzťahujúcimi sa k tretím štátom, kde sa uplatní neobmedzene § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom (princíp sídla) a medzi vecami vzťahujúcimi sa k európskym štátom, kde sa uplatní princíp sídla modifikovaný o zásadu uznania spoločnosti podľa zásady inkorporácie. Za druhé,

⁴² Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu zo dňa 13. septembra 2007 pod spisovou značkou 6 Ob 146/06y, dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_20070913_OGH0002_00600B00146_06Y0000_000 [14. 1. 2019].

⁴³ Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-411/03 SEVIC Systems AG.

⁴⁴ Rozhodnutie SDEÚ vo veci C-378/10 VALE Építési kft.

⁴⁵ Rozhodnutia rakúskeho Najvyššieho súdu, prvé zo dňa 10. apríla 2014 so spisovou značkou 6 Ob 224/13d, druhé zo dňa 15. mája 2014 so spisovou značkou 6 Ob 223/13g, dostupné na: <https://www.ris.bka.gv.at/default.aspx> [14. 1. 2019].

hmotné a kolízne medzinárodné právo spoločnosti nesmú byť v rozpore so slobodou usadzovania.

Preto musia pravidlá medzinárodného práva spoločnosti prejsť takzvaným testom proporcionality, ktorý pozostáva zo štyroch elementov: nesmie sa jednať o diskriminačné opatrenie, nesmie byť v rozpore s verejným záujmom, musí viesť k zamýšľanému cieľu a vzhľadom na zamýšľaný cieľ je primerané.⁴⁶

LEX SOCIETATIS V MEDZINÁRODNOM KONCERNE

Napriek značnému hospodárskemu významu koncernov v Európskej únii existuje, a to nielen v českom práve, významná priepasť medzi ekonomickou realitou a jej právnou reflexiou. Koncernové právo je označenie pre právo podnikateľských zoskupení, názov nesie podľa vrcholnej formy^{47,48} a upravuje právne pomery vznikajúce pri ovplyvnení, ovládaní či v rámci koncernu. Koncernové podnikateľské zoskupenie skrýva radu výhod, ale taktiež nevýhod. Tieto nevýhody v prípade insolvenzie môžu významne zasiahnuť veriteľov dcérskej korporácie. Musíme mať totižto na pamäti, že záujem koncernu má prednosť pred záujmom jednotlivých korporácií.

Na tomto mieste sa je vhodné pozrieť na právnu úpravu koncernového podnikateľského zoskupenia z pohľadu rakúskeho obchodného práva a na to, aké prostriedky koncernového práva pre ochranu veriteľov upravuje. Koncernové právo ako časť práva spoločností sa zaoberá otázkami práva spoločností, ktoré sa zúčastňujú rôznych podnikateľských zoskupení, pričom sú spojené jednotným vedením alebo inými vzťahmi.⁴⁹ V Rakúsku neexistuje kodifikované koncernové právo spoločností. Práve preto existuje množstvo sporných otázok týkajúcich sa koncernov. Existuje však zvláštna právna úprava účtovníctva pre koncerny. V rakúskom zákone o spoločnosti s ručením obmedzeným⁵⁰ a rovnako v zákone o akciovej spoločnosti⁵¹ je niekoľko ustanovení, ktoré viažu skutkovú podstatu na existenciu koncernu. Podmienkou pre existenciu koncernu v rakúskom práve nie je zmluva, ktorá by zväzovala jednotlivé spoločnosti. Zmluvné koncerny sú v Rakúsku výnimkou. Základom zmluvného koncernu je tzv. „ovládacia zmluva“.⁵² Spolčenie spoločností sa dá odvodiť aj z objektívnych okolností. Veľmi často sa dá koncern dovodiť v prípadoch, keď sa jedna spoločnosť podieľa na účasti v inej spoločnosti. Ovplyvňovať druhú spoločnosť sa dá však aj inými prostriedkami. Tak môže mať jedna spoločnosť napríklad 80% akcií druhej spoločnosti. Alebo môže mať jedna spoločnosť to isté personálne zastúpenie v orgánoch ako druhá spoločnosť. Spoločnosti môžu byť aj hospodársky závislé. Spolčenie spoločností prináša množstvo problémov. Obzvlášť môžu byť zasiahnutí menšinoví spoločníci, ktorých vplyv na dcérsku spoločnosť je prakticky potlačený. Zákon reguluje prípad účasti v kótovanej

⁴⁶ VERSCHRAEGEN, B. op. cit. sub 10, s. 185.

⁴⁷ Pozri tiež napr.: ČERNÁ, S. *Koncernové právo v Nemecku, Evropské unii a České republice*. Praha: C. H. Beck, 1999.

⁴⁸ ČERNÁ, S. In: ČERNÁ, S. – ŠTENGLOVÁ, I. – PELIKÁNOVÁ, I. a kol. *Právo obchodných korporácií*. Praha: Wolters Kluwer, 2015, s. 204.

⁴⁹ RATKA, T. – RAUTER, R. – VÖLKL, C. *Unternehmens- und Gesellschaftsrecht*. Wien: Manz. 3. Auflage, 2017, s. 68.

⁵⁰ Zákon zo dňa 6. marca 1906, o spoločnostiach s ručením obmedzeným (GmbH-Gesetz) č. 58/1906.

⁵¹ Zákon zo dňa 1. januára 1966, o akciových spoločnostiach (AktG), č. 24/1985.

⁵² RATKA, T. – RAUTER, R. – VÖLKL, C. op. cit. sub 42, s. 69.

akciovej spoločnosti, kedy zákon stavuje povinne možnosť *squeezeout-u*. Účasť spoločnosti v koncernu sa týka aj postavenia veriteľov tejto spoločnosti. Platí zákaz vrátenia vkladov a okrem toho prichádza v úvahu aj ručenie materskej spoločnosti pre prípad jej škodlivého ovplyvňovania.⁵³

Koncern nedisponuje právnou osobnosťou. Ide o „faktum“. Je zložený zo spoločností, ktoré disponujú právnou osobnosťou. Rakúske právo nesuspenduje kogentné ustanovenia práva spoločností pre prípad koncernu. Pre koncern je príznačné ako jednotné vedenie, tak závislosť jednej spoločnosti na druhej. Koncern je v rakúskom práve definovaný v ustanovení § 115 ods. 1 zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným a v § 15 ods. 1 zákona o akciovej spoločnosti v zásade zhodne, a to ako zoskupenie právne samostatných podnikov pod jednotným vedením. Jednotné vedenie je tak hlavným znakom existencie koncernu a musí byť fakticky uskutočňované. Potrebná miera jednotného vedenia nie je presne určená, v zásade je možné však konštatovať, že stačí základná koordinácia najdôležitejších otázok podnikovej politiky.⁵⁴ Dôležité je, aby sa jednotné vedenie zameriavalo na finančné otázky, hlavne investície.⁵⁵ Ďalej zákon stanoví, že koncern vznikol tiež v prípade, kedy je jeden podnik závislý od druhého podniku. Zákon hovorí o ovládajúcom vplyvu. V tomto prípade sa má za to, že je jednotné vedenie predpokladom tejto závislosti. Ide tak o obrátenie dôkazného bremena. Spojené podniky upravuje taktiež § 189a a § 244 rakúskeho obchodného zákonníku,⁵⁶ tieto ustanovenia obsahujú tzv. „*Control-Tatbestände*“.

Zmluvy medzi koncernovými spoločnosťami obsahujú ustanovenia, ktoré sa odchyľujú od stanov a zaväzujú spoločnosti. Týkajú sa základov fungovania spoločností a silne interferujú do stanov spoločností. Formálne však stanovy nemenia. Pre uzatvorenie takýchto zmlúv sa vyžaduje súhlas najvyššieho orgánu. Typy zmlúv medzi spoločnosťami sú ovládacia zmluva, zmluva o prevodu ziskov, zmluva o pachtu podniku (termín je z oblasti českého práva) a zmluva o vedení podniku. Úprava je obsiahnutá v § 238 akciového zákona, neobsahuje však ovládaciú zmluvu. Nutné je tak upozorniť, že v Rakúsku je ovládacia zmluva mimo právnu úpravu a jej zákonnosť je sporná.⁵⁷

V medzinárodných koncernoch je rozhodný spoločenský štatút dcérskej spoločnosti ako podriadenej spoločnosti. Ten sa použije aj pre otázky prepichnutia firemného závoja, ktorý sa bude týkať materskej spoločnosti, a to za dlhy jej podriadenej spoločnosti.⁵⁸

LEX SOCIETATIS V PROCESNOM MEDZINÁRODNOM PROCESNOM PRÁVE SPOLOČNOSTÍ

Obecne podľa článku 4 ods. 1 nariadenia Brusel I *bis* je daná právomoc súdov na základe obvyklého pobytu osoby. Podľa článku 63 tohto nariadenia sa určuje obvyklý pobyt spoločností a právnických osôb podľa miesta, kde sa nachádza zapísané

⁵³ Tamtéz, s. 69.

⁵⁴ Tamtéz, s. 71.

⁵⁵ Tamtéz, s. 71–72.

⁵⁶ Podnikateľský zákonník zo dňa 1. januára 2007 (UGB), č. 72/2007.

⁵⁷ RATKA, T. – RAUTER, R. – VÖLKL, C. op. cit. sub 42, s. 75.

⁵⁸ Rozhodnutie rakúskeho Najvyššieho súdu pod spisovou značkou I Ob 541/81. Dostupné na: https://www.ris.bka.gv.at/Dokument.wxe?Abfrage=Justiz&Dokumentnummer=JIT_19810617_OGH0002_00100B00541_8100000_000.

sídlo, hlavná správa alebo hlavné usadenie. Hovorí sa o mieste skutočného výkonu obchodnej činnosti. Ak sa tieto miesta nezhodujú, má žalobca na výber. Výnimky predstavuje článok 24 písm. 2 nariadenia, ktoré pre určitý okruh prípadov stanovuje výlučnú právomoc. Pre tieto veci sa použije kritérium sídla podľa článku 10 *IPRG*.⁵⁹ Jedná sa napríklad o žaloby na platnosť uznesení orgánov spoločnosti, žaloby na platnosť, ničotnosť či zrušenie spoločnosti.⁶⁰ Jedná sa len o kontradiktórne jednanie. Naopak žaloby veriteľov proti spoločníkom na ručenie či žaloby spoločníkov o podiel na zisku sem nespádajú.⁶¹

3. ROZHODNÉ PRÁVO V INSOLVENČNOM KONANÍ – *LEX SOCIETATIS VS. LEX CONCURSUS*

3.1 VÝZNAM INSOLVENČNÉHO KONANIA S MEDZINÁRODNÝM PRVKOM NA VZOSTUPE

S fenoménmi globalizácie a europeizácie súvisí rovnako narastajúci počet nadnárodných spoločností, ktoré majú svoj majetok umiestený často na území niekoľkých štátov. Taktiež s ohľadom na narastanie medzinárodného obchodu si dnes prakticky už nie je možné predstaviť insolvenčné konanie bez medzinárodného prvku. V tejto časti príspevku sa zameriame na úpravu riešenia ich úpadku v priebehu medzinárodného insolvenčného konania.

V medzinárodnom insolvenčnom konaní sa riešia otázky, ktoré obsahujú medzinárodný prvok. Kolízia právnych poriadkov vzniká, ak má insolvenčné konanie dopad na územie viacerých štátov. To sú prípady, keď má dlžník domicil, obchodné aktivity alebo majetok v niekoľkých štátoch.⁶²

Na nasledujúcich niekoľko riadkoch si kladieme za cieľ predostrieť stručnú právnu analýzu situácie, kedy sa dostane do insolvenčného konania rakúska spoločnosť zúčastňujúca sa koncernového podnikateľského zoskupenia, pričom sa bude jednať o medzinárodný koncern, ale centrum ekonomických a hospodárskych záujmov tohto koncernu bude v Rakúsku, a preto rozhodným právom, dopadajúcim aj na zahraničné spoločnosti v koncerne, bude právo rakúske.

Úpadok je v živote korporácie javom so značnými hospodárskymi a právnymi následkami. Jedná sa o situáciu, kedy má korporácia problémy plniť svoje záväzky voči veriteľom, závod nie je schopný života a nastupujú aj právne následky a činnosť insolvenčného správcu, ktorej účelom je speňaženie aktív, ktorá v závode ešte zostala. Dá sa tvrdiť, že členovia korporácie majú postavenie reziduálnych vlastníkov, pričom s vlastnícky podiel zahŕňa okrem napríklad práva účasti na riadení korporácie taktiež

⁵⁹ MITTERECKER, J. *Grenzüberschreitende Sitzverlegungen*. Wien: Verlag Österreich, 2015, s. 175.

⁶⁰ RAUSCHER, T. (Hrsg.). *Europäisches Zivilprozess- und Kollisionsrecht: EuZPR/EuIPR: Kommentar*. 4. Auflage. Köln: Otto Schmidt, 2016, s. 70.

⁶¹ LURGER, B. – MELCHER, M. *Handbuch Internationales Privatrecht mit Hinweisen auf das Internationale Zivilverfahrensrecht*. Wien: Verlag Österreich, 2017, s. 413 a následne.

⁶² POLÁČEK, B. *Právo mezinárodního obchodu*. Praha: Wolters Kluwer, 2017, s. 308.

reziduálny, teda zvyškový, nárok na jej majetok a reziduálne riziko straty.⁶³ Keď sa dostane korporácia do úpadku, zvyškové nároky spoločníkov korporácie sa vyprázdňujú. Reziduálne vlastníctvo prechádza *de facto* na veriteľov.⁶⁴ Dochádza taktiež v zmene riadenia spoločnosti, teda výkonu obchodného vedenia korporácie. Spoločníci korporácie v úpadku pri vedomí obmedzeného ručenia sú častejšie ochotní sa podieľať na rizikových obchodoch, ktoré sa vyznačujú často len marginálnou šancou na úspech či až zúfalosťou. Nie je neobvyklá dokonca trestná činnosť spoločníkov, ktorá spočíva v nezákonnom prevode majetku z korporácie. Právo na tieto situácie samozrejme reaguje a zbavuje členov výkonného orgánu riadenia spoločnosti a výkon obchodného vedenia a zastupovanie spoločnosti prenáša na insolvenčného správcu. Insolvenčný správca vystupuje ako skutočný manažér spoločnosti, ktorý vedie obchody, ktoré budú ako v prospech spoločnosti, tak aj v prospech veriteľov.

3.2 INSOLVENČNÉ KONANIE ZAHÁJENÉ PRED RAKÚSKYM SÚDOM

Insolvenčné právo zbavuje veriteľa práva individuálneho postupu pri vyháňaní jeho pohľadávky voči dlžníkovi a nahradzuje ho postupom kolektívnym, ktorým je insolvenčné konanie.⁶⁵ Bežnou situáciou v koncerne je, že jednotlivé spoločnosti majú vzájomné dlhy a pohľadávky. Jedným z veriteľov tak môže byť práve spoločnosť tvoriaca s dlžníkom koncern. Pokiaľ sa niektorá zo spoločností z koncernu dostane do insolvenčného konania, ostatné spoločnosti z koncernu majú vo vzťahu k pohľadávkam voči dlžníkovi postavenia veriteľa.

V pomere k členským štátom Európskej únie, s výnimkou Dánska, sa bude aplikovať nariadenie o insolvenčnom konaní,⁶⁶ pričom insolvenčné konanie s európskym prvkom a jeho účinky okrem tohoto nariadenia budú riadiť ustanoveniami právneho poriadku toho členského štátu Európskej únie, na ktoré nariadenie o insolvenčnom konaní odkazuje. Európsky prvok nariadenie nedefinuje. Najčastejšie sa však pod ním rozumie situácia, kedy sú hlavné záujmy dlžníka sústredené v niektorom z členských štátov Európskej únie a súčasne aspoň jeden z veriteľov alebo časť majetkovej podstaty sa nachádza v niektorom z iných členských štátov.

Nariadenie o insolvenčnom konaní obsahuje unifikované kolízne normy a nadväzuje tak na nariadenie Brusel I *bis*, ktoré v článku 1 ods. 2 písm. b) latentne konštatuje, že sa nevzťahuje na insolvenčné konanie a podobné konanie.

Rakúske insolvenčné právo stavuje, že ak existuje predpoklad zahájenia insolvenčného konania (v slovenskej terminológii začiatok konania), majú členovia výkonného orgánu povinnosť podať návrh na zahájenie insolvenčného konania. Tí nebudú v oneskorení, ak zčnú sanačné konanie s vlastnou správou, to neplatí, ak je spoločnosť v platobnej neschopnosti alebo zadĺžení viac než 60 dní. Výnimku predstavuje prírodná katastrofa, kedy je doba stanovená na 120 dní. Od roku 2013 má túto povinnosť aj spo-

⁶³ FAMA, E. F. – JENSEN, M. C. Agency Problems and Residual Claims. *The Journal of Law & Economics*, 1983, vol. 26, issue 2, s. 327–349.

⁶⁴ JACKSON, T. H. *The logic and limits of bankruptcy law*. Washington: Beard Books, 1986, s. 101.

⁶⁵ RICHTER, T. *Insolvenční právo*. 2., doplněné a upravené vydání. Praha. Wolters Kluwer, 2017, s. 208.

⁶⁶ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EU) 2015/848 zo dňa 20. mája 2015 o insolvenčnom konaní (v texte ďalej len ako „nariadenie o insolvenčnom konaní“).

ločník, a to v prípade, ak spoločnosť nemá členov výkonného orgánu, alebo disponuje nadpolovičnou väčšinou základného kapitálu. U kapitálových spoločností sú stanovené alternatívne dva dôvody zahájenia insolvenčného konania: platobná neschopnosť (§ 66 rakúskeho insolvenčného poriadku⁶⁷ a zadĺženie. Insolvenčné konanie sa zahájí, ak má spoločnosť k dispozícii finančné prostriedky, ktoré by pokryli náklady konania (cca 4 tis. eur). Insolvenčné konanie sa delí na sanačné a konkurzné. Sanačné konanie pritom môže byť s vlastnou správou alebo bez vlastnej správy. Ak sa ukáže, že sanačné konanie neprineslo záchranu spoločnosti, zmení sa v konkurz spoločnosti.

Ak je daná právomoc rakúskych súdov pre zahájenie insolvenčného konania podľa nariadenia o insolvenčnom konaní, vzťahuje sa toto nariadenie aj na dlžníkov majetok v ďalšom členskom štáte Európskej únie. Insolvenčný správca menovaný príslušným súdom v hlavnom insolvenčnom konaní môže vykonávať všetky právomoci, ktoré mu zveruje právo štátu, ktorý konanie zahájil, v inom členskom štáte. Môže napríklad premiestňovať majetok z územia členského štátu, v ktorom sa nachádza.⁶⁸ Pokiaľ sa insolvenčné konanie týka dvoch alebo viac členov skupiny spoločností, spolupracuje insolvenčný správca menovaný v konaní proti členovi takej skupiny s ktorýmkoľvek iným insolvenčným správcom menovaným v konaní proti inému členovi tej istej skupiny v rozsahu, v akom je taká spolupráca vhodná pre uľahčenie účelného vedenia konania a nie je nezlučiteľná s pravidlami, ktoré sa na ňu vzťahujú a zároveň nevedie k strete záujmov (článok 56 ods. 1 nariadenia).

Na insolvenčné konanie a jeho účinky sa rozhodné právo určuje prednostne podľa nariadenia o insolvenčnom konaní, teda na základe kolízneho kritéria, ktorým podľa tohoto nariadenia je miesto zahájenia konania.

Podľa článku 1 nariadenia o insolvenčnom konaní sa toto nariadenie vzťahuje na verejné kolektívne konania, ktoré sú založené na práve upravujúcom úpadok a v ktorých, za účelom záchranu, úpravy dlhu, reorganizácie alebo likvidácie je dlžník úplne alebo čiastočne zbavený dispozičných oprávnení k svojmu majetku a je menovaný insolvenčný správca, je majetok a záležitosti dlžníka pod kontrolou či dohľadom súdu alebo je súdom alebo na základe zákona priznané dočasné prerušenie konania na vymáhanie individuálnych nárokov s cieľom umožniť jednanie medzi dlžníkom a jeho veriteľmi, za predpokladu, že dané konanie, v ktorého rámci bolo prerušenie priznané, zaistí vhodné opatrenia na ochranu veriteľov.

Súdy členského štátu, na území ktorého sú sústredené hlavné záujmy dlžníka (*center of main interests*⁶⁹), sú príslušné k zahájeniu insolvenčného konania, stanoví tak článok 3 predmetného nariadenia. Hovoríme o hlavnom insolvenčnom konaní. Miestom, kde sú sústredené hlavné záujmy dlžníka, je miesto, z ktorého dlžník svoje záujmy pravidelne spravuje a ktoré je zistiteľné tretími osobami. V prípade právnickej osoby sa za

⁶⁷ Zákon o insolvenčnom konaní zo dňa 11. decembra 1914 (Insolvenzordnung – IO), č. 337/1914.

⁶⁸ V súlade s článkom 33 insolvenčného nariadenia výhrada verejného poriadku predstavuje jediný dôvod pre odmietnutie uznania insolvenčného konania zahájeného v inom členskom štáte alebo výkon rozhodnutí učiných v súvislosti s takým konaním.

⁶⁹ Na tomto mieste nepovažujeme za nevyhnutné inštitúit centra hlavných zájmov dlžníka bližšie vykladať, čitateľa je však možné odkázať na zásadné rozhodnutia SDEÚ vo Eurofood, rozhodnutie SDEÚ zo dňa 2. mája 2006 vo veci C-341/06 a ďalej Interedil, rozhodnutie SDEÚ zo dňa 20. októbra 2011 vo veci C-396/09.

miesto, kde sú sústredené jej hlavné záujmy, považuje sídlo, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka platí len v prípade, ak v období troch mesiacov pred podaním návrhu na zahájenie insolvenčného konania nedošlo k presunu sídla do iného členského štátu. V prípade osoby samostatne zarábajúcej sa za miesto, kde sú sústredené jej hlavné záujmy, považuje hlavné miesto jej podnikania, ak sa nepreukáže opak. Táto domnienka platí len v prípade, že v období troch mesiacov pred podaním návrhu na zahájenie insolvenčného konania nedošlo k presunu hlavného miesta podnikania tejto fyzickej osoby do iného členského štátu. Cieľom takejto úpravy je zabráňovať praxi označovanej ako *forum shopping*, ktoré súvisí s prevádzaním majetku, eventuálne aj súdnych konaní, z jedného členského štátu Európskej únie do druhého za účelom získania výhodnejšieho „súdišťa“ na úkor veriteľov. Nariadenie obsahuje relatívne presné pravidlá pre koncernové insolvenčné konania, keď v piatej kapitole upravuje vedenie insolvenčného konania proti členom skupín spoločností, ktorými nariadenie rozumie materskú spoločnosť a všetky dcérske spoločnosti. Pre takéto zoskupenie je daná možnosť postupu zvláštnym koordinovaným konaním, kedy vstupuje do funkcie takzvaný koordinátor, ktorý navrhuje plán celej skupiny a integrovaný prístup k riešeniu úpadku jej členov.

Okrem inštitútu hlavného insolvenčného konania, nariadenie o insolvenčnom konaní pracuje taktiež s inštitútom vedľajšieho insolvenčného konania. Stanoví, že pokiaľ sú hlavné záujmy dlžníka sústredené na území niektorého členského štátu, sú súdy iného členského štátu príslušné k zahájeniu insolvenčného konania proti tomuto dlžníkovi, ale len vtedy, ak má prevádzku na území tohto iného členského štátu. Účinky vedľajšieho insolvenčného konania sú obmedzené na majetok, ktorý sa nachádza na území tohto členského štátu.

Podľa článku 7 ods. 1 nariadenia o insolvenčnej je rozhodným právom pre insolvenčné konanie a jeho účinky právo toho členského štátu, na ktorého území bolo insolvenčné konanie zahájené. Hovoríme o zásade *lex fori concursus*. Jedná sa o právo štátu, v ktorom má dlžník sústredené svoje hlavné záujmy. Právo štátu, ktorý konanie zahájil, určuje podmienky pre zahájenie tohto konania, jeho vedenia a skončenia. Podľa odseku 2 predmetného článku určuje hlavne to, proti ktorým typom dlžníkov môže byť insolvenčné konanie zahájené, ktorý majetok tvorí súčasť majetkovej podstaty, oprávnenia dlžníka a insolvenčného správcu a tomu podobne, ale napríklad aj pravidlá týkajúce sa neplatnosti, odporovateľnosti alebo neúčinnosti právnych jednaní poškodzujúcich spoločný záujem veriteľov. V prípade, že insolvenčné konanie zahájí rakúsky súd, bude pre insolvenčné konanie rozhodné právo rakúske, to znamená hlavne rakúsky zákon o insolvenčnej.⁷⁰

Z iného uhlu pohľadu sa dá tiež tvrdiť, že článok 7 obsahuje kolízne ustanovenia pre cezhraničnú insolvenčnú v Európskej únii. Strany si však môžu želať pre určité transakcie zvoliť právo, a to vtedy, keď kolízne normy nariadenia neposkytujú dostatočnú

⁷⁰ V insolvenčnom nariadení sú obsiahnuté ustanovenia, ktoré stanovujú odlišne rozhodné právo pre niektoré účinky uznania insolvenčného konania. Napríklad zmluvy týkajúce sa nehnuteľností sa riadia výhradne právom členského štátu, na ktorého území sa nehnuteľnosť nachádza. Pracovné zmluvy sa riadia výhradne právom členského štátu, ktorým sa riadi daná pracovná zmluva. Pri jednaní poškodzujúcom všetkých veriteľov sa právo štátu, ktorý konanie zahájil, nepoužije, ak osoba, ktorá má z toho prospech, preukáže, že je pre toto jednanie rozhodné právo iného členského štátu než štátu, ktorý konanie zahájil, a že právo uvedeného členského štátu neumožňuje v danom prípade toto jednanie žiadnym spôsobom napadnúť.

istotu svojej aplikácie. Rovnako platí pre transakcie, ktoré podliehajú právu tretieho štátu, kde bolo insolvenčné konanie zahájené, že tu naráža nariadenie o insolvenčnom konaní svojej medze.

3.3 STRET *LEX FORI CONCURSUS* A *LEX SOCIETATIS* V INSOLVENČNOM KONANÍ

Hranice insolvenčného štatútu sú jednak stanovené pozitívne, teda stanovené právnou normou upravujúcou *lex fori concursus*, a zároveň sú vymedzené aj negatívne, a to osobným štatútom spoločnosti a obligačným štatútom.

Tak napríklad, vznik práva a jeho obsah sa líši od jeho postavenia v insolvenčnom konaní.⁷¹ Kolízne normy môžu určiť rozhodné právo pre zmluvu. Toto hmotné rozhodné právo potom určuje jej platnosť a účinnosť. Súd v insolvenčnom konaní používa vlastné kolízne normy pre posúdenie týchto otázok. *Lex fori concursus* teda neurčí otázky vzniku pohľadávky. Právo rozhodné pre insolvenčné konanie naopak určuje postavenie pohľadávok a ich druhy. Činí tak s ohľadom na ich úpravu v pôvodnom štáte pohľadávky a snaží sa nájsť k cudzím pohľadávkam ekvivalent tak, aby postavenie takejto pohľadávky sa podobalo jej postaveniu v štáte, podľa práva ktorého sa posudzujú otázky jej platnosti a obsahu.

Väčší problém než sklbiť v insolvenčnom konaní *lex fori concursus* a *lex causae* predstavuje otázka vzťahu *lex fori concursus* a *lex societatis*, teda spoločenského štatútu osoby, resp. spoločnosti. Rovnako ako *lex fori concursus* neučuje vznik práva a jeho obsah, nevzťahuje sa ani na otázky existencie subjektov insolvenčného konania. Osobný štatút vychádza z národných úprav medzinárodného práva súkromného, pričom je na voľbe konkrétneho štátu, či určí ako kolízne kritérium inkorporáciu alebo miesto reálneho výkonu obchodného vedenia spoločnosti.

Použitelnosť *lex fori concursus* na cudziu spoločnosť je naviazaná na úsudok o tom, či sa posudzovaná otázka bude vzťahovať k priebehu insolvencie alebo osobnému štatútu spoločnosti. Ak sa rozhodneme, že otázka spadá do osobného štatútu spoločnosti, bude rozhodné právo štátu, podľa práva ktorého spoločnosť vznikla alebo kde má svoju ústrednú správu. Ak usúdime, že sa jedná o vec týkajúcu sa insolvenčného konania, použijeme právo štátu, súd ktorého insolvenčné konanie zahájil. Je pri tom nerozhodné či pôjde o normy zákona o insolvencii alebo zákona o obchodných korporáciách či iného právneho predpisu. Právneho poriadku sa užije ako celku tak, ako by sa v štáte jeho platnosti vyriešila otázka spadajúca do rozsahu kolíznej normy.

Je veľmi zložitá jasne vymedziť rozsah aplikácie jednotlivých hraničných určovateľov. Prakticky vo všetkých prípadoch, kedy sa nebude zhodovať rozhodné právo určené na základe jedného a následne druhého z týchto hraničných určovateľov, budú tieto otázky relevantné. Napríklad tieto otázky sú sporné: zodpovednosť členov výkonného orgánu, zodpovednosť spoločníkov koncernovej spoločnosti,⁷² subordinácia príjmov spoločníkov, *piercing of the corporate veil*, automatická extenzia insolvencie spoločnosti na jej spoločníkov (aj takú úpravu niektoré štáty obsahujú), vplyv reštruk-

⁷¹ Porovnaj *UNCITRAL Legislative Guide on Insolvency Law*. New York: United Nations, 2005, s. 68.

⁷² Napríklad vo veciach *piercing the corporate veil* alebo vo vzťahu k žiadostiam o vrátenie platieb z úverov akcionárov.

turalizácie či reorganizácie na právny režim právnickej osoby či napríklad modifikácia organizačnej, finančnej alebo kapitálovej štruktúry. Nariadenie o insolvenčnom konaní nestanovuje pevnú hranicu medzi *lex fori concursus* a *lex societatis*. V týchto otázkach sa dá hovoriť v akomsi zmysle o rozštiepenom štatúte, ktorý sa v priebehu insolvenčného konania môže objaviť.

Táto problematika je o to poznanie dôležitejšia, že korporáčne právo, ktoré sa vzťahuje na insolvenčiu a insolvenčné právo vzťahujúce sa na korporácie sa naprieč Európskou úniou veľmi odlišujú. Ani v jednej z týchto oblastí sa v dohľadnej dobe nepredpokladá unifikácia. Je vhodné na tomto mieste vysloviť apel na európskeho zákonodarcu, aby sa v budúcnosti týmito otázkami zaoberal.

Veľký význam v tejto otázke má článok 6 ods. 1 a článok 32 ods. 1 nariadenia o insolvenčnom konaní a výklad slovného spojenia „*action which derived directly from the insolvency proceedings and is closely linked with them*“. V insolvenčnom konaní je často veľmi dôležité určiť rozhodné právo pre porušenie povinností člena výkonného orgánu a taktiež členov vrcholného orgánu. K tomu je však nutné správne interpretovať práve článok 6 ods. 1 nariadenia o insolvenčnom konaní. Tieto skutkové podstaty by bolo možné hodnotiť ako otázky *lex societatis*, *lex fori concursus* či *lex loci delicti*. Správna kvalifikácia a podradenie pod správnu kolíznú normu bude mať za následok aplikáciu konkrétneho právneho poriadku. V tomto prípade podľa rakúskej literatúry bude aplikovateľné nariadenie o insolvenčnom konaní, to znamená, že sa použije právo štátu, ktorý insolvenčné konanie zahájil.⁷³ Podľa *lex fori concursus* sa posúdi aj platnosť právnych jednaní, ktorým sa úmyselne zhoršilo postavenie veriteľov. Široká vecná pôsobnosť nariadenia o insolvenčnom konaní, ktorého *lex incorporationis* upozaduje *lex societatis* a zároveň nariadenie Brusel I B bis, je založená na rozsiahlej judikatúre SDEÚ. V rozhodnutí Gourdain a Nadler⁷⁴ SDEÚ judikoval, že sa nariadenia použije vždy, pokiaľ je daný úzky a bezprostredný vzťah k insolvenčnému konaniu. Práve taký úzky vzťah je daný u žalobách na platnosť právnych jednaní, rozhodnutia Seagon a Deko Marty Belgium NV.⁷⁵ Rovnako bol posúdený prevod podielu insolvenčného dlžníka správcom podstaty na zahraničnú spoločnosť (SCT Industri AB/Alpenblume AB)⁷⁶.

Keď sa pozrieme na rozhodnutie SDEÚ vo veci Kornhaas,⁷⁷ SDEÚ sa v ňom odvoláva na predošlé rozhodnutie vo veci H proti H. K.,⁷⁸ kedy posudzoval ustanovenie národného práva, konkrétne § 64 ods. 2 nemeckého zákona o spoločnosti s ručením obmedzeným (GmbHG), v ktorom sa stanovuje, že člen výkonného orgánu spoločnosti v úpadku musí navrátiť platby, ktoré učinil menom spoločnosti potom ako sa dostala do úpadku, nepatrí do rozsahu spoločenského statusu, ale jedná sa o úpravu insolvenčného konania. Na základe toho SDEÚ určil rozhodné právo na základe *lex fori concursus*, teda právo štátu, súd ktorého insolvenčné konanie zahájil.

⁷³ VERSCHRAEGEN, B. op. cit. sub 10, s. 197.

⁷⁴ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 22. februára 1979 vo veci C-133/78 Gourdain v Nadler.

⁷⁵ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 12. februára 2009 vo veci C-339/07 Christopher Seagon, konajúci ako správca konkurznej podstaty Frick Teppichboden Supermärkte GmbH proti Deko Marty Belgium NV.

⁷⁶ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 2. júla 2009 vo veci C-111/08 - SCT Industri.

⁷⁷ Rozhodnutie SDEÚ vo veci C 594/14, Kornhaas, ECLI:EU:C:2015:806.

⁷⁸ Rozhodnutie SDEÚ zo dňa 4. decembra vo veci C 295/13, H v. H.K.

Argumentácia súdu sa opiera o skutočnosť, že toto ustanovenie spadá pod rozsah nariadenia, pretože prispieva k dosiahnutiu cieľa, ktorý je ten istý vo všetkých insolvenčných konaniach a síce predchádzanie akémukoľvek zmenšovaniu majetku pred zahájením insolvenčného konania tak, aby nároky všetkých veriteľov mohli byť uspokojené v čo najväčšom rozsahu a za rovnakých podmienok.

Pre zhrnutie sa dá tvrdiť, že SDEÚ dáva v značnom rozsahu *prednosť lex fori concursus*, keď stačí i trocha významný „odkaz“ na insolvenčné konanie. Čitateľa je tak dobré upozorniť, že súdy s najväčšou pravdepodobnosťou budú aplikovať *lex fori concursus* na všetky otázky, vychádzajúce priamo z insolvenčného konania, a s ktorým sú spojené.

4. ZÁVERY

Z pohľadu medzinárodného práva spoločností je Rakúsko tradičným kontinentálnym typom právnej kultúry, v ktorom sa uplatňuje princíp sídla ako rozhodné kritérium pre určenie rozhodného práva obchodnej spoločnosti. Pre právo spoločností je zásadné ustanovenie § 10 rakúskeho zákona o medzinárodnom práve súkromnom, ktoré je, čo sa týka rozsahu, koncipované obdobne ako český § 30 zákona o medzinárodnom práve súkromnom. Rakúsky *lex societatis* sa však potýka s omnoho väčším množstvom výkladových problémov než jeho český „protejšok“. Je tomu tak z dôvodu interferencie s právom Európskej únie, ktoré zakotvuje pre medzinárodné právo spoločností veľmi významnú slobodu usadzovania spoločností. Práve na základe argumentácie slobodou usadzovania vznikla rozsiahla judikatúra SDEÚ, ktorá rakúsky *lex societatis* postavený na princípe sídla do značnej miery modifikuje.

1. Prvým záverom tohto príspevku je tak poznatok, že v systéme rakúskeho práva sa odlišne zachádza so spoločnosťami, ktoré majú sídlo v niektorom z členských štátov Európskej únie, a spoločnosťami z tretích štátov.
2. Z druhého záveru príspevku plynie zistenie, že súčasný vývoj v Rakúsku nenasvedčuje tomu, že by sa rakúsky zákonodarca hodlal princípu sídla vzdať, a to napriek tomu, že SDEÚ konštantne judikuje v prospech inkorporačného princípu ako princípu, ktorý je, na rozdiel od princípu sídla, schopný podporiť fungovanie jednotného trhu v Európskej únii.
3. Ako vyplýva z tretieho záveru tohto príspevku, medzinárodná insolvenčia je doménu medzinárodných koncernov. To by samo o sebe nebolo žiadnym problematickým zistením, pokiaľ by sme sa nedopracovali k tomu, že v insolvenčnom konaní sa aplikuje nielen *lex fori concursus*, ale taktiež *lex societatis*. A práve *lex societatis* nás odkazuje na koncernové právo, ktorého unifikácia na úrovni Európskej únie je zatiaľ v nedohľadne.
4. Štvrtým záverom tohto príspevku je poznatok, že SDEÚ dáva vo svojej judikatúre zjavný signál, že do budúca bude uprednostňovať *lex fori concursus* pred *lex societatis*.

V porovnaní s českou úpravou rozhodného práva pre právnické osoby je právna úprava v rakúskom zákone o medzinárodnom práve súkromnom stručnejšia. V usta-

novení § 10 tohoto zákona nájdeme lakonické vyjadrenie, že *lex societatis* právnickej osoby alebo iného združenia osôb či majetkového usporiadania s právnou osobnosťou je právo štátu, v ktorom má právnická osoba skutočné sídlo svojej hlavnej správy. Na toto ustanovenie nadväzuje § 12, v ktorom sa stanoví, že právna osobnosť a svojprávnosť sa posudzuje podľa *lex societatis*. Zákon je tak stručný a rozsah osobného štatútu spoločnosti určuje hlavne judikatúra. Na základe uskutočnenej analýzy je možné konštatovať, že rakúsky Najvyšší súd zahrňuje pod rozsah osobného štatútu obchodnú firmu, vnútorné pomery, pomery medzi právnickou osobou a jej spoločníkmi a vzájomné pomery spoločníkov alebo členov, ručenie spoločníkov alebo členov za záväzky právnickej osoby a taktiež oprávnenie zastupovať právnickú osobu či jej zánik. Rozsah je tak veľmi blízky českému § 30 ods. 1 zákona o medzinárodnom práve súkromnom, ktorý upravuje osobný štatút podľa českého práva. Rozdiely v rozsahu osobného štatútu, teda vymedzenie otázok ktoré spadajú pod *lex societatis*, sú tak medzi českou a rakúskou právnickou úpravou len veľmi malé a spočívajú v dodatočných podmienkach, ktoré stanovil rakúsky súd k tomu, aby určitá otázka skutočne spadala do rozsahu osobného štatútu.

V čom sa rakúsky osobný štatút líši od českého *lex societatis* je hraničný ukazateľ, podľa ktorého sa rozhodné právo pre právnickú osobu stanoví. České medzinárodné právo súkromné vychádza pri určovaní rozhodného práva z inkorporačného princípu, rakúske medzinárodné právo z materiálneho pojatia skutočného sídla. Proti rýdzemu princípu sídla sa však niekoľko krát vymedzil SDEÚ, ktorý v uplatňovaní tohoto princípu na spoločnosti z členských štátov Európskej únie uvidel porušenie slobody usadzovania. Rozhodnutia SDEÚ sa stali príčinou odlišného výkladu rakúskeho osobného štatútu vo vzťahu k spoločnostiam so sídlom v Európskej únii a so sídlom mimo Európsku úniu.

JUDr. Dominik Králík
Právnická fakulta Univerzity Karlovy
kralikd@prf.cuni.cz